

Candaş

**Aleviler ve Alevilik
Hakkında Sohbetler**

Remzi Kaptan

Candaş

Aleviler ve Alevilik Hakkında Sohbetler

Remzi Kaptan

Nisan 2014

Remzi Kaptan, 1976 yılında dünyaya geldi.

Remzi Kaptan, kişilik bilincine ulaştıktan sonra tercihini

Alevilik yoluna hizmetten yana yaptı. Bu tercihin gereği olarak

Alevilik yoluna hizmetini sürdürmeye devam ediyor.

İletişim için: remzi.kaptan@yahoo.com

*Yola yoldaş
Hala haldaş
Cana candaş*

Giriş

Kadim bir inancın mensuplarıydık.

Asırlardır binlerce erenin hizmet ettiği, hizmet ederek kemaleti bulduğu bu yolda yürümeye çalışıyorduk.

Karşılaştığımız durakta saniyenin binde biri bir zamanda bakışlar kilitlendi ve “merhaba” dedin. Fars dilinde “benden sana zarar gelmez” demekti merhaba.

Zamanın durması, mekanın başkalaşması, duygu ve düşüncenin atom çekirdeğinin etrafında dönmesiydi o kısacık an.

Karmaşa, heyecan, farklılık, dilin damağın kurumması, dizlerin bağının çözülmesi, gözlerin kararıp daha da keskinleşmesi... her şey o kısacık zaman diliminde gerçekleşiyordu.

Zahiri anlamda her şey yerli yerindeydi. Olan her şey batın alemde yaşanıyordu ve bunu sadece yaşayanlar biliyordu.

İşte o kısacık anda karar verilmişti. Bundan böyle yola yoldaş, hala haldaş, cana candaş olacaktık.

İşte burada anlatılmaya çalışılan, bu candaşlıktan ortaya çıkan Aleviler ve Alevilikle ilgili olan kısmın küçük bir özeti.

Dileğim, isteğim, muradım: candaşların çoğalması ve candaşlıkların yaşanmasıdır.

Candaşlık Nedir

Can demek ruh demektir.

Candaşlık aynı ruh frekansında, ikliminde buluşmaktır. Aynı bedenlerde aynı duygu ve düşünce yoğunluğunu aynı anda yaşamaktır. Ortak doğru ve değerlerin en rafine ve süzölmüş halde birlikteliğidir.

Candaşlık, aynı canın (ruhun) iki ayrı bedenleşmesidir. Kişinin kendisi kadar candaşının da ona yakınlığıdır. Hatta candaşın kendisinden daha çok kendisine yakınlığıdır.

Candaşlık, kişinin kendisinden bile sakladıklarını, aşikar edemediklerini candaşının bilmesidir.

Candaşlık, kişinin adeta candaşında kendi yansımasını bulmasıdır.

Candaşlık kişinin diğer yarısı değildir, kişinin kendisidir.

Böylesi bir bütünlük olan candaşlıkta yanlış anlama, yargılama, sorgulama, hesap verme, art niyetli yaklaşma, önyargılı bakma yoktur. İhanet, bilinmeyen bir kavram veyalan yapılmayan bir davranıştır.

Özen vardır, zarafet, nezaket, koruyup kollama, paylaşım ve dayanışma, eğitim ve geliştirme vardır. Estetik vardır, hakkaniyet vardır.

Kısacası; özlenen, arayışında olunan, yitirilen ve asla bir daha elde edilmeyen insanlık ve değerleri vardır.

İnanmak; aynı değer ve doğrularda buluşmaktır

O ilk karşılaşmamızdan sonra candaşımla irtibatta kalmaya sözleştik. Başka türlü bir davranış da zaten mümkün değildi. Çünkü belki çoğu şeylerin böyle apaçık farkında değildik. Bazı duygu ve düşünceler yüzeye çıkmamış, dile gelmemişti. Fakat içten içe batın aleminde birlikteliği sağlamıştık.

Candaşımla konuştuğça açıldık, açıldıkça derinlere indik, derinlere inince daha bir bağlandık, daha bir bütün olduk.

Akla gelen ve gelmeyen her fikri, duyguyu, bilgiyi paylaşmaya başladık.

Sohbetlerimizde zaman kavramını yitirir olmuştuk. Saatler geçiyor ve biz durmadan akla gelecek ve gelmeyecek her konuda konuşuyorduk

Candaşım “Hak Kelamı” diyordu sohbetlerimize. “Hak kelamı ediyoruz can, bundan daha güzel, bundan daha lezzetli bir şey yoktur yer yüzünde”.

“Bence can Hak kelamı denildiğinde insanın aklına inanç, din ile ilgili sohbetler, bilgiler geliyor. Oysa biz doğa, toplum, kendi özelimiz hakkında da yığınla şey konuşuyoruz”.

“İşte aslında özünde Hak kelamı bütün bunların toplamıdır. Tüm evren Hakkın yansıması değil midir? Öyle olduğuna göre bizler bu sohbetimizi o yansımadan ayrı göremeyiz. Bu sohbetlerimizde Hak kelamıdır”.

Candaşımla sohbetimizin ilk bölümleri inanç, ibadet ve bunların hem toplumsal yansımaları ve hem de bireysel manada uygulanmaları hakkındaydı.

Ona sormuştum, “sen neden inanıyorsun?”

Ne zamandan beri inanıyorsun?

İnanma gerekçelerin nelerdir?

inanmak sana ne katıyor?

Ailende senin gibi itikatlı ve ıkrarlı başka kimseler var mı?"

Sorularıma bazen açık cevaplar veriyor, bazen tecrübelerini aktarıyor bazende karşı soru olarak bana yöneltiyordu.

"İnanıyorum çünkü bu varlığa verebileceğim en iyi karşılık.

Var olmak başlı başına bir mucize değil mi?

Nefes almak, yürümek, hayal etmek, tatların farkına varmak, kokuları ayıra bilmek, sevişmek, çocuklarla oynamak... yani kısacası bir bütün olarak yaşıyor olmak inanmak için en büyük nedendir.

Ne yazık ki sevgili candaşım, ne yazık ki günümüz dünyasında ve elbette geçmişte -ve muhtemelen gelecekte de- inancı kullanan, kendi siyasi ve ekonomik ikballeri uğrunda fütursuzca harcayanlar var. Bunlar var olmaya devam edecekler. Bunların olması inancı benim yanımda değersiz ve önemsiz kılmıyor. Aksine bu inancı kullananları gördükçe ve bu kullananların şekillendirdiği toplumları, kişileri gördükçe, yani inanç adına cehaleti, kini, haksızlığı ve ölümü gördükçe daha çok bağlanıyorum inanca.

Bu dini maske edinen, biçimciliği esas alan, dogmatiklikte ısrar edenleri gördükçe Ehlıbeyti daha iyi anlıyorum.

Hele İmam Hüseyin'e sevgim, bağlılığım daha da artıyor.

Çünkü daha bir fark ediyorum şehitler serdarının Şehadet'ıyle aslında bu geriliğe ve dinciliğe set çekmesini.

O şehitlerin efendisi boşuna kanını bela çölü olan Kerbela da akıtmadı. Onun kanıyla aslında inanç bir daha yolundan çıkmayacak şekilde yolunu buldu.

Elbette farkındayım bütün bu geriliklerin, din adına yapılan yanlışların. Ve en kötüsü de bu yapılan yanlışların günümüzde dahi kabul görmesi, sayısız insanın bunlara doğru muamelesi yapmasıdır.

Fakat bütün bu olumsuzluklara rağmen fikir ve eylem olarak İmam Hüseyin'in Kerbela da ki şahadeti beraberinde onun yolunu sürenlere muazzam bir miras bırakmıştır.

İşte bizler belki sayı olarak hesaba katılmayacak kadar az bir kesimiz fakat doğruluk, hakkaniyet anlamında ve yolu doğru sürme adına en son kalanlardanız. Bu manada çok olmamız haklı olduğumuzun ve inancımızın Hak inancı, yolumuzun hakikat yolu olduğunu kanıtlamaz. Yine az olmamızda yanlış yolda olduğumuzun, değerlerimizin önemsiz olduğu anlamına gelmiyor”.

Ehlibeyt; Hakkın nurunun yer yüzüne yansması

Konu inanmak olunca doğal olarak sohbet Ehlibeyt, Kerbela, İmam Hüseyin, On İki İmamlar ve onlarla ilintili kişiler ve olaylar hakkında yoğunlaştı.

Nedir, kimdir Ehlibeyt?

Neyin davasını savunuyordu Ehlibeyt?

Ehlibeytin davası bir iktidar davası mıydı? Ehlibeytin bizlerin yaşamında ne gibi anlam ve önemi vardı?

Günlük yaşantımızı Ehlibeyt bendesi olmak ne kadar etkilemişti/etkiliyordu?

Bu ve benzer sorular etrafında sohbetimiz geliyordu. Sohbetimiz ilerledikçe aslında sandığımızdan daha çok Ehlibeytin ve Ehlibeyt ile ilgili oluşmuş olan değerlerin, kültürün bizleri biçimlendirdiğini fark ettik.

Ehlibeyti değerlendirirken onu günümüz şartlarından veya geçmişteki olaylardan yola çıkarak değerlendirmiyorduk. Bir bütün olarak Ehlibeyti ele alıyorduk.

İkimizde hem fikirdik bu konuda. Ehlibeytin davası bir iktidar olma davası değildi. Ehlibeytin davası Hakkın mesajını, hakikatin yolunu insanlığa göstermekti.

Ehlibeytin mensup olduğu kavimden yola çıkarak ve o kavmin Ehlibeyte ve taraftarlarına yapmış olduklarına bakarak Ehlibeytin ne kadar haklı olduğunu bir kez daha anladık.

Ehlibeyt arınmıştır, nurdur.

Ehlibeyt, Adem peygamber ile başlayan Hak inancının insanlıkla buluşmasının, hakikatin tüm kalplerde yer edinmesinin zirve noktasıdır.

Ehlibeyt, Nuh'un gemisi gibidir. Kim bu gemiye binerse kurtuluşa ve esenliğe ulaşır.

Ehlibeyt, Hakkın ve hakikatin bilinmesi, insanın kendini bilmesidir. İnsanın öz varlığıyla buluşmasıdır.

Ehlibeyt, hakkaniyetin ve adaletin yer yüzünde esas olması, kardeşlik ve barışın mutlak anlamda tesis edilmesinin önderliğidir.

Ehlibeytin gerçekliğine inanmak, inanç esasıdır.

Ehlibeyt, kutsal soyun, sınanmış ve arınmış olarak, her tür kirden temizlenmiş olarak insanlığa daimi örneklidir.

Ehlibeytin içinden çıktığı toplum ne geçmişte ne günümüzde ve ne de gelecekte asla Ehlibeyti anlamamış, sevmemiştir. Eğer anlamış olsaydı bunca acılar o toplumda yaşanılmaya devam etmezdi.

Ehlibeytin dilini konuştuğu, zahiri manada akrabası olduğu toplumun kirliliği, çürümüşlüğü, kokuşmuşluğu Ehlibeytin gerçekliğine gölge düşürmüyor. Aksine, bu çürümüşlük Ehlibeytin gerçek değerinin anlaşılması noktasında bir delil niteliğindedir.

Ehlibeyti, Ehlibeytin babası Hz. Muhammed'i, ilmin kapısı Hz. Ali'yi, cennetin efendileri Hasan ile Hüseyin'i, anaların anası Fatma anayı zahiri manada hakikatlere uzak bu kavme mensubiyetleri dolayısıyla değerlendirmek doğru bir yöntem değildir.

Ehlibeytte esas olan Hakkın ve hakikatin tüm açıklığıyla bilinmesi, insan merkezli, sevgi ve hoşgörü eksenli bir yaşamın, inancın, dünyanın oluşmasıdır. Bunun dışında tüm yaklaşımlar gerçek ve doğru değildir.

İnsanı esas almayan, sevgi ve hoşgörü sahibi olmayan, kadını yaşamda soyutlayan, etnik kimliklere ve farklılıklara saygılı olmayan bir anlayış Hakkın mesajı olabilir mi? Hak bütün farklılıkları kendisi yaratmamış mıdır? Hakkın yaratmış olduklarına farklıdır diye karşı gelmek Hakkın kendisine ters değil midir? Ters ise, bu kimselerin din adına yaptıklarını baz alarak tümünden inancı gereksiz görmek doğru mudur?

Asırlar ötesinden günümüze Ehlibeytin insanlığa sunmuş olduğu mesaj anlaşılmiş değildir. Ehlibeytin kendisi de dahil Ehlibeyti sevenler ve Ehlibeytin ilahi mesajını doğru okuyanlar her tür zulmü ve haksızlıkları yaşadılar. Ehlibeyt takipçileri yaşamaya devam ediyorlar. Ancak görüntüleri ve din adına sergilemiş oldukları vahşilikleriyle insanları inançtan, Haktan uzaklaştıranlara rağmen Ehlibeytin inanç esaslarına bağlı olanlar tüm çirkinliklere karşın yinede Hakkı bilmeye ve hakikatler ışığında yaşamaya devam ediyorlar. Sayılarının az olması bir anlam ifade etmiyor. Hakikatlerin ışığında yaşayanların sayısı her zaman az olmuştur. Fakat unutmayalım ki güneşte bir tanedir ancak tüm varlığa sıcaklığıyla yaşam sunmaktadır.

İbadet; Hakkı bilmek insanın kendisini bilmesidir

İbadette maksat nedir?

İnsan neden ibadet eder?

İbadet ederken hedeflenen nedir?

Zahiri manada ibadet insanın kendisinden üstün varlığı (Allah'ı) bilmesi ve ona kulluk görevini yapmasıdır.

Batını manada ibadet ise insanın adım adım kemalete erişmesi, olgunlaşmasıdır.

İbadet ile ilgili sohbetimiz böyle başladı candaşımla.

Peki toplu halde yaptığımız ibadetimiz olan cem ne anlama geliyordu?

Cemin toplum ve insan hayatında ne gibi etkileri vardı?

Yine cem dışında bireysel olarak ibadet nasıl yapılıyordu? Bireysel ibadet için herhangi bir özel zaman, form, biçim var mıydı?

Cem toplumsal düzen ve bireysel mutluluk demektir.

Cem; huzuru arayanların, düzeni mükemmel şekilde kurup kurumlaştırmak isteyenlerin, kendini bilmek isteyenlerin, arınıp aklanmak isteyenlerin, ölüp yeniden doğmak isteyenlerin, sırrı hakikate ermek isteyenlerin, var olmak için yok olmayı göze alanların, semah dönüp gökyüzüne ağanların yapmış olduğu ibadettir.

Cem, ikrar verip ikrarına sadık olanlarındır.

Aşkınlığın, yüceliğin yaşandığı, yaşatıldığı meydandır cem meydanı. Eğrinin düz olduğu, yalanın yersiz olduğu, Hakkın ve can`ın esas olduğu, bir olduğu meydandır cem meydanı.

Cem; mükemmelliğe, insanı, İnsani Kamil olmaya götüren yoldur.

Toplumsal ibadetimiz cemi böyle özetlemiştik.

Bireysel olarak elbette candaşımda bende kendimizce ibadet ediyorduk. İbadet etmek için herhangi bir özel zaman ve özel bir biçim yoktu. İnsan istediği dilde, istediği şekilde, istediği vakitte dua eder, ibadette bulunurdu.

Bireysel ibadette biçim oldu mu öz yitirilir. Yüce yaradan insana şah damarından daha yakın değil miydi? Öyleyse bireysel ibadeti biçime indirgemek doğru değildi.

İbadet biçimsel oldu mu, gösterişe döndü mü anlam ve değerini yitirir. Bu yitirme ise insanı kemaletten biraz daha uzaklaştırır.

Toplumsal ibadette elbette bazı kurallar, ilkeler ve biçim vardır. Cem ibadetimizde de kurallar ve ilkeler vardır. Fakat şunun altını birlikte bir kez daha çizmekte fayda var: cemimiz aynı zamanda bir toplumsal denetimdir. Yani bireylerden toplumsal davranışları için yine toplum önünde hesap sorma ve hesap vermedir.

Cemimizi özel kılan hususlardan biriside budur. Toplumsal anlamda hesap sorma, hesap verme ve bunun neticesinde toplum aleyhine olan zararları minimuma indirme ve yine verilen zararların tanzim edilmesi.

Böylesi bir ibadet ile toplumsal düzenin sağlanması esas alınıyor ve tüm toplumsal yaşamın hakkaniyet üzerine inşa edilmesi, rızalıkla günlük yaşamın idame ettirilmesi hedefleniyor.

Candaşımla inanıyorduk ki eğer dünya toplumları diğer inanç ve dinleri bildikleri gibi inancımız olan Aleviliği ve Aleviliğin

toplumsal ibadeti olan cemi bilselerdi, belki de böylelikle insanlık çok çok olumlu anlamda başka yerde olabilirdi.

Rıza şehrinin yaşam bulması, hakkaniyetin hayatın tüm alanlarında uygunlanması ve bunun sonucunda yalansız, dolansız doğruluk ve hakikat üzerine bir yaşamın var olması...

Bu elbette mümkündü. İnaniyoruz ki eninde sonunda insanlık her tür gerilikten arınacak, yıkımlara ve acılara son verecek ve hakikat üzerine hakkaniyetli bir şekilde yaşamayı esas alacaktı. Çünkü doğrusu budur.

Kardeşliğin, sevginin, değerlerin, paylaşımın olduğu, dayanışmanın esas alındığı bir yaşam...

Kin, öfke, haksızlık, savaşlar, yıkımlar şimdiye kadar insanlığı ileri götürdü mü?

Belki insanlık tarihindeki bu savaşlar ve haksızlıklar olmasaydı insanlık şu an da çok çok daha ileri bir konumda olurdu.

Candaşlıklar bu konuları konuşurken söylemlerimizin çok basit kaçtığını, gündelik dille bunları anlattığımızda insanların bunları ciddiye almayacağını düşündük. Fakat yinede şu gerçeğin farkına varıyorduk; ne kadar karmaşık veya basit anlatılırsa anlatılsın sonunda gerçeklerin daima bir şekilde insanların kalplerine ve düşüncelerine gireceğine inaniyorduk. Bize düşende bu gerçekleri dile getirmek ve cemimizi mümkün merteye günlük yaşamımıza aktarabilmektir.

Aile; mutluluğun çoğalması

Aile demek huzur demektir, güven demektir. Dayanışmanın, paylaşmanın, kardeşliğin ne demek olduğunu, anne-baba olmanın ne demek olduğunu bilinmesi ve yaşanılması demektir.

Acaba anne-babalık kadar insani, yüce duygular var mıdır? İnsanın annelik-babalık duygusu kadar insana huzur veren başka bir duygu yoğunluğu var mıdır? Hangi başka duygular annelik-babalık duygusunun önünde olabilir?

Modern –postmodern- zamanlarda aile nasıl bir şekil alacaktır?

Bu zamanlarda bildiğimiz ve yaşadığımız anlamıyla bir aile olacak mıdır? Yani çekirdeğinde anne, baba ve çocuklardan oluşan ve geniş ele alındığında büyük babaların, büyük annelerin, kısmen amca ve dayıların, teyze ve halaların dahil olduğu bir aile olacak mıdır?

Modern zamanlarda işlevsiz kalıp yok olan bir çok kurum gibi toplumun en küçük kurumu olan ailede modern zamanlarda yok olacak mı, yok olmalı mı?

Alevilik inancına göre aile nasıl olmalıdır?

Her şey değişiyor. Her şey değişirken baz şeyler daha iyiye doğru, bir üst aşamaya geçiş olarak gelişiyor. Bazı şeylerde olumsuz anlamda, mevcut durumdan daha geri bir evreye doğru değişiyor. Bu değişim ve dönüşüm hayatın kaçınılmaz, karşı konulmaz bir gerçeğidir.

Her şey değişirken, gelişirken ve bazı şeyler yok olup yerini daha iyilerine bırakırken aile kurumunun bundan nasibini almaması mümkün değil.

Aile kurumu da değişen/gelişen şartlar doğrultusunda ister istemez değişmektedir. Ancak değişimin olması aile kurumunu hepten, tümnden yok olması gereken kurumlar arasına koymuyor. Aksine, aile kurumu hangi çağda olursak olalım mutlaka var olması gereken kurumların başında geliyor.

Bu söylediklerimiz çok mu basit ve geri duruyor? Ya da bu küçük belirlemelerde dışa yansıyan zihniyet çağın çok çok ötesinde bir yerde mi kaldı? Modern zamanlarda bu tür insani duygu ve düşüncelere ve bunların neticesindeki bir yaşam anlayışına, yaşam biçimine gerek yok mudur?

Çağ ne kadar gelişip değişirse değişsin bazı şeyler her zaman varlığını koruyacaktır. Şekilsel ve biçimsel bazı değişimler olacaktır ancak öz çekirdek her zaman olmak zorundadır. Bu öz çekirdeğin olmaması demek insan soyunun yok olması demektir.

Evet, bu konuda oldukça iddialı bir söyleme sahibiz. Başkaları bunu geri ve gereksiz bulabilir. Ya da bu tür bir yaşam anlayışını savunup yaşayanları güçsüz oldukları için, yaşama tek başına yeterli gelmedikleri için savunduklarını iddia edebilirler. Belki kendilerince haklıdırlar. Bizler ultra güçleri olan, her şeye tek başına güç yetiren, her şeyi teklikle yapmaya çalışanlardan değiliz. Bizler daha çok paylaşım, dostlukla, kardeşlikle, ortak bir şekilde, sorunlarda ve sıkıntılarda dayanışma sergileyerek yaşama taraftarıyız. Böylesi bir yaşam tarzı zayıflık ve yetmezlikse, bizler ancak bu yetmezlikten hoşnut olabiliriz.

Modern zamanlarda Alevi inançlı aileler eğer yollarına, inançlarına, değerlerine bağlı kalırlarsa bir çok yönden

korunaklı hale gelir ve yaşamlarını daha anlamlı, daha dolu dolu, daha mutlu yaşarlar.

Modern zamanın getirmiş olduğu zorlukları, sıkıntıları, sorunları, depresyonları en kolay ve basit şekilde aşmak için aileye ihtiyaç vardır. Belki modern zamanlarda gelişen teknoloji ve beraberinde getirmiş olduğu refah ve bunun sonucunda geçim derdinin sorunlar listesinde alt sıralarda yer alması göreceli olarak bazı sorunları çözmüş olabilir. Fakat bu tür sorunların çözülmüş olması yeni sorunlarında ortaya çıkması demektir. Bu yeni sorunlarda da en iyi ilaç dayanışma, kardeşlik, sevgidir. Bu tür insani duyguların en güzel yaşandığı ve yaşatıldığı ortam ise ailedir.

Doğrudur, modern zamanlarda, daha çok tüketimin esas olduğu ve insanların tükettikçe mutlu oldukları zamanda aileyi de, ailenin içerdiği değerleri de çabuk şekilde tüketiyoruz. Bu korkunç tüketim çılgınlığı sonucu bir çok aile darmadağın olup parçalanıyor ve ortaya daha boyutlu, daha zor, daha çözülmesi güç sorunlar çıkartıyor. Bu da diğer bir insanlık gerçekliğidir.

Bu ve benzer durumlarda ne yapmalıyız? Dağılmış aileler, yalnız yetiştirilen çocuklar, anne veya baba sevgisinden, ilgisinden, şefkatinden, eğitiminden, desteğinden yoksun büyüyen nesiller ve daha başka olumsuzluklar...

Ne yapmalıyız bu durumda?

Nasıl nurani atmosferlerin hakim olduğu, insanın anne karnında yaşadığı huzuru yaşadığı aile ortamına ulaşabiliriz?

Her sosyal sorunda olduğu gibi bu türden bir sorunda da öyle somut, mutlak, kesin, hemen fayda getirecek bir çözüm yok. Ancak hayatın gerçeği bize sorunsuz bir hayat olmayacağını ilk

insandan günümüze ve günümüzden de son insan değin olmayacağını kesinkes göstermiştir. Aynı hayatın gerçeği sorun varsa çözümde vardır gerçeğini de göstermiştir. Bu noktada Alevi inançlı olmak, Alevilik değerlerini asgari düzeyde bilince çıkarıp yaşamsal kılmak bize aslında en önemli çözüm anahtarıdır. Hele iki tane Alevilik değerlerini benimsemiş, özümsemiş kişinin kuracağı yuva daha sağlıklı bir yuva olacaktır. Bu yuvada Aleviliğin insanı yücelten, yaşamına anlam ve mutluluk katan değerleri hakim olacağı için sorunlar daha çabuk ve kolay alt edilir, mutluluklar daha çabuk büyür, çoğalır.

Bütün bu söylenenlerde şu sonuca ulaşmış olduk: inancımız olan Aleviliğimizi koruyup yaşatacak ve bu yaşama hakim kıldığımız inancımız bizi her tür kötülükten koruduğu gibi her tür zorluğu da aşmamızda bize kılavuz olacaktır. O halde daha bir yoğunlaşarak, daha bir değerlerimizi ve doğrularımızı içselleştirerek ailemiz ve çocuklarımızla mutlu bir hayatın sahibi olmalıyız. Bu her yerde ve her çağda geçerlidir.

Ask; hayvaniliğin aşılması ve insanlaşma

Basit, ucuz, sanal, günü birlik, cinsellik esaslı ilişkiler/ilgiler/yaşanmışlıklar aşk diye anlaşılıyor/yaşanıyor. Bu ve benzer minvaldeki haller-davranışlar, duygular-istekler aşk değil. Belki bir noktada bunlarda insani davranış-duygudüşünce olarak kabul edilebilir. Ancak bunları aşk olarak nitelemek kesinlikle doğru değil.

Aşk nedir?

En somut ifadesiyle aşk, sevenin sevilende yok olmasıdır. İkiliğin arada kalktığı birlik haline ulaşıldığı bir duygu, düşünce, ruh, davranış boyutudur.

Aşk, bir noktada yaşamın gagesidir. Hayattaki hedef aşk halini sürekli hale getirip en son merhaleye ulaşmaktır. Bu merhale Yaratanın didarına erişmenin, cümle sırları bilmenin/çözmenin, aradaki bütün perdeleri kaldırmanın, Edip Harabi'nin deyimiyile “Sırr-ı Müphem”e ulaşmanın merhalesidir.

Bütün aşık-ı sadıklar bu doğrultuda yaşadıkları aşklarını eserlerinde dile getiriyorlar. Yunus Emre:

Cennet cennet dedikleri

Birkaç köşkle birkaç huri

isteyene ver onları

Bana seni gerek seni... diyerek aşık olduğunu istiyor. Aşkı için cenneti bile elinin tersiyle itiyor Yunus Emre. Yunus erenleri burada cenneti küçümsemiyor, ancak aşkın bununda ötesinde olduğunu anlatmaya çalışıyor.

Elbette ki Yunus ve diğer erenlerin aşkı ilahi aşktır. Pir Sultan Abdal:

Koyun beni Hak aşkına yanayım,

Dönen dönsün, ben dönmezem yolumdan, derken de bu gerçeğe vurgu yapıyor.

Bu anlayışla yaklaşılsa tanım daha da netleşiyor.

Asıl aşk ilahi aşktır. Mecazi aşk (mecazi aşktan kasıt, eş, sevgili, çocuk vb. olana sevgi/ilgi) ise ancak ilahi aşk esas alındığından anlam kazanıyor.

Aşk, bütün duyguların en üstünde olan duygudur. Yaşamın asıl anlamı aşktır dersek, abartmış olmayız.

Aşk, kesinlikle bir gönül işidir. Aşkın akılla işi yoktur. Herman Hesse'nin deyiimiyle 'aşkta aklın yolu izlenmez'. Aşka gönül yoluyla varılır.

Aşk, derdi derman bilmektir.

Ahiret korkusunu hiçe saymak, dünya malına zerre meyil vermemektir.

Aşk, en kızgın ateşlerde yanmaktır, yanıp yanıp yeniden doğmaktır.

Aşk, köleliği sultanlığa tercih etmektir.

Aşk, peşinen divaneliğe razı olmaktır.

Aşk, serden vazgeçmektir.

Aşk....

Kısacası aşk, hayvanlığı aşıp insan olmaktır. 'Ölen hayvan olur, aşıklar ölmez'.

Aşk, kutsal, saygın ve yücedir. Ayağa düşürülmüş, pespaye ilişkilerin adı aşk değildir. Bin bir hesaplara yola çıkılarak

oluşturulan ilişkilerin adı aşk olamaz. İster ilahi olsun, ister mecazi manada olsun, çeşitli çıkar hesaplarıyla aşık olunmaz.

Aşk, insanoğlunun hiç bir hesabına uymaz. Uysa adı aşk olmaz zaten. Oysa ne yazık ki çokça kişi hep kendini kandırmıştır. Gerek yaratıcıya yaklaşımda olsun, gerek mecazi manada olsun. Mesela yaratıcıyla irtibatı cennet-cehennem hesabı üzerinden yapan birisinin aşkı ne kadar yüce olabilir ki? Veya ilahi aşkın küçük bir yansıması olması gereken karşı cins ile ilişkiler bin bir hesap sonucu oluşmuyor mu? Böylesi bir hesapla oluşan ilişkiler gerçekten aşkın tarifine uyuyor mu? Bu tür ilişkilerde o yücelik, bütünlük oluşuyor mu? Bu ilişkilerde kişiler her şeyleriyle yekcan olabiliyorlar mı, ikiliği aradan kaldırıp bir olabiliyorlar mı?

Musahiplik; kardeşlikten öte kardeşlik

Yaşam sürekli olarak değişiyor. Üretim ilişkileri, tüketim alışkanlıkları, iletişim teknolojileri alanındaki akıl almaz yenilikler, tip alanındaki gelişmeler, inanç ve kültür farklılığı olan toplumlarla kurulan ilişkiler, aile ve ölüm gerçeğine yaklaşımdaki değişimler... ve daha yığınla birey üzerinde direkt olarak etki eden, bireyin yaşama bakışını şekillendiren olumlu olumsuz değişimler, gelişmeler...

Farkında olunsun yada olunmasın şu yer kürede yaşayan her topluluk bundan şu veya bu boyutta etkileniyor. En kapalı, bağınaz, gerici, çağın gerisinde kalmakta ısrar eden toplumlar bile dışa yansıtmasalar bile içten içe bir değişimi, gelişimi yaşıyorlar. Belki görünür hayata, toplumsal düzene yansımaları olmuyor veya sınırlı oluyor ama emin olalım ki en bağınaz topluluklar bile içten içe fokurduyor.

Ortodoks ve katı olan topluluklar bile gelişen iletişim teknolojilerinin önemli rolü sayesinde değişmeye direnmekte zorlanırken gelişmeye açık olan Alevilerin değişimden etkilenmemeleri kaçınılmazdır.

Post modern zamanlarda yaşayan Alevilerin değişimden etkilenmeleri ve bu etkilenme sonucu bazı değerleri koruma ve yaşatma noktasında sorgulayıcı olmalarını doğal karşılamak gerekiyor.

Geçerliliği ve çağımızda işlevselliği sorgulanan değerlerden biriside musahipliktir.

“Eskiden insanlar aynı köyde, aynı üretim ilişkileri içerisinde, dar bir çevrede, aynı kültür ve bilgi düzeyinde yaşıyorlardı. Bu

anlamıyla musahiplik anlaşılır ve önemli bir kurumdur. Ancak günümüzde artık işlevini yitirmiştir.”

Sorgulayıcıların getirmiş oldukları temel eleştiri noktası bu şekildedir.

Peki gerçekten musahiplik günümüzde anlam ve önemini yitirdi mi?

Toplumsal boyutunu yitirmiş olan musahiplik kurumunun inançsal manada bir anlam ve önemi yok mu?

Biz olaya biraz farklı ve geniş bakmaya çalışarak düşüncelerimizi paylaşalım.

Öncelikle samimi ve iyi niyetle yapılan, anlam verme ve öğrenme isteği ile yapılan her eleştiriye, öneriye açık olmak gerekiyor. Bu anlamıyla yukarıda özetlemeye çalıştığımız eleştiriler ilk bakışta doğru ve yapılan tespitler yerindedir. Ancak diğer yandan bu tespitlerin doğru olması musahiplik kurumunu geçersiz kılmıyor ve günümüzde değil, gelecekte de musahipliğin var olması önünde bir engel teşkil etmiyor.

Nasıl oluyor bu?

Musahipliği dar bir çerçevede ele almak ve musahipliği şekilselliğe indirgemek yanlıştır. Yine musahipliğin inançsal boyutunu, musahiplik erkanını görmezden gelerek sadece “toplumsal anlamda işlevi olan, insanların yaşamın gündelik sorunlarında ve sıkıntılarında dayanışma birlikteliği” olarak görmek de yanlıştır. Musahiplik, dünyevi sorunların, sıkıntılarının, zorlukların giderilmesi için var olan bir kurumlaşmanın çok çok ötesindedir.

Her şeyden önce musahiplik Muhammed-Ali yoluna bağlılığın gereklerindedir.

Zahiri manada yani görünür şeklinden ziyade batını manada görünmeyen şekliyle de var olan, canın cesedi terk-i diyar etmesiyle de devam edecek olan bir kardeşlik birliğidir musahiplik.

Batını anlamda her zaman olacak olan bir kardeşlik kurumu olan musahiplik şüphesiz ki zahiri anlamda da şekil ve biçime takılmadan, özü esas almak suretiyle varlığını ilk insandan son insana dek sürdürecektir olan bir kurumsallaşmadır.

Sembolik olarak ilk insan olan Adem peygamberin yaşamsal sıkıntıları gidermek gibi bir derdi olmadığına göre Cebrail ile musahipliğini, yine yerin gök ile musahipliğini bu çerçevede ele almak ve anlam vermek gerekiyor.

Zaman değişmiş, şartlar değişmiştir. Ancak insanın kardeşliğe olan ihtiyacı bitmiş midir?

İnsanın gerçek anlamda sahiplenilmeye, sahip çıkılmaya ihtiyacı bitmiş midir?

Ekonomik olarak kimse kimseye bağımlı ve muhtaç olmayabilir. Peki dostlukla örülmüş, içinde inanç, samimiyet, çıkarsızlık, fedakarlık, özümseme, güçlendirme olan bir kardeşliğe, değil bu dünyada her alemde ihtiyaç yok mudur?

Musahiplik tamda bu değil midir?

Musahiplik sadece bazı yaşamsal sorunların giderilmesi değildir. Onunla beraber ötelere ötesinde devam edecek bir kardeşliktir.

İnsanın aynı anne ve babadan olması insanı kan yoluyla (irade dışı olarak) kardeş yapar. Ancak musahiplik insanın iradi olarak, bilinçli bir tercihle, ikrar vererek kendisine bir kardeş seçmesidir. Asıl kardeşlik bu değil midir?

Böylesi bir kardeşlik her zaman ve şart altında gerekli ve zorunlu değil midir?

Bir musahip New York'ta yaşıyor olsun, diğeri İstanbulda. Bu aradaki mesafeler engel değil ki. Önemli olan ruhta, duyguda, düşüncede, inançta, gönül birlikteliğinde birlikte olmaktır. Bunlar içinde yan yana olmak, aynı mahallede yaşamak gerekmiyor.

Bize göre eski çağlardan ziyade asıl günümüzde musahipliğe ihtiyaç vardır. Asıl günümüz insanı kardeşliğe, samimiyete, içtenliğe, çikarsızlığa, dostça ve pazarlıksız bir gülümsemeye, sarılmaya ihtiyaç duyuyor.

Günümüz kapitalist sistemi ve bu sistemin her şeyi rekabet temelinde oluşturmasıyla yapmacık, çıkarıcı, gayri samimi, görünen sevimliliğin ardına saklanmış olan memnuniyetsizliği ile insanlar aslında daha çok samimiyete, dostluğa, içtenliğe kardeşliğe ihtiyaç duymaktadırlar. İşte musahiplikte tam bu ihtiyaca tekabül etmektedir.

Sonuç olarak musahiplik için esas alınması gereken biçimsel kurallardan ziyade özdür. Toplumsal dayanışma, gündelik sıkıntılardan ziyade inançsal boyutudur.

İnsanı insan yapan, diğer varlıklardan ayrı ve özel kılan duygulara, düşüncelere yönelik olduğundan, salt bu dünyadaki bir kardeşlikle sınırlı olmadığından, nasıl can sonsuza dek var olacaksa musahiplikte sonsuza dek var olmanın kurumudur.

Delil; delil ile beraber uyanan aslında mekan değil, gönüllerdir

Kaçınılmaz olarak değişimden çok sık söz etmeye başladık ve bunun sonucunda gördük ki; değişim ve gelişim inancımızın özünü anlayıp yaşamada bize bir engel değil. Delil buna en iyi örnektir.

Delil hakkında şunları dile getirdik özet olarak.

Zaman değişiyor.

İnsanoğlu sürekli bir değişim ve gelişim içerisinde.

Durağanlık adeta ölümle eşdeğer bir anlamdadır. Bu manada değişmek, gelişmek yaşam belirtisidir ve kaçınılmazdır.

Değişim, gelişim, teknolojik ilerlemeler, kültürel etkilenmeler, kültürel alış verişler, farklı düşünce ve fikirlerin daha kolay öğrenilmesi ve daha başka başka etkenlerden dolayı hayata, inanca, felsefeye dair anlayışlar, algılamalar, pratik uygulamalar farklılaşıyor.

Bu gün Alevilerin çoğunluğu 50 yıl önceki köy-kır yaşantısından çoktan uzaklaşmış ve modern şehir hayatını yaşıyor. Hatta sadece ülkemizde değil, dünyanın bir çok coğrafyasında farklı ülkelerde, farklı kültürlerle beraber yaşıyoruz. Böylesi farklı hayat şartlarında köyde praktize ettiğimiz geleneklerimizi aynı şekilde devam ettirmemiz pek mümkün olmamaktadır.

Peki bu durumda ne yapacağız?

İnancımızı, değerlerimizi, ibadet anlayışımızı yok mu sayacağız?

İnancımızı yaşayıp uygulamayacak mıyız?

Elbette ki hayır.

Elbette inancımızı yaşayacağız, geleneklerimizi koruyup değerlerimizi ve kültürümüzü çocuklarımıza vereceğiz.

Şehirli olsak, farklı ülkelerde de yaşıyor olsak, hatta insanoğlu uzaya çıkıp orada yerleşse ve biz Alevilerde oralara gitsek bile yine inanç ve değerlerimizi beraberimizde götüreceğiz.

İnancımız evrensel bir inançtır.

Hak inancı, hakikat yoludur. Bu anlamda zaman ve mekanın önemi yoktur. İnsanoğlu yaşadığı sürece inancımızda yaşayacaktır.

İnancımızın içeriği her mekan ve zamanda geçerli olduğu için bu zamanda ve mekanda da ve gelecek zamanlarda ve mekanlarda da geçerlidir.

İçerik olarak, öz olarak, taşıdığı mesaj ve insanoğluna sunduğu değerlerle her daim var olacak inancımızın pratik boyutuyla yerine getirilmesi, hayata aktarılması öyle sanıldığı gibi zor değildir ve yaşanan daha da yaşanacak olan değişimler inancımızı yaşamamız noktasında asla engel değildir.

İnancımızdaki temel toplumsal ibadetimiz cemdir. Bunun dışında ibadet etmek, Aleviliğin kurallarını yerine getirmek için çok Alevinin bir arada yaşıyor olması gerekmiyor. Her Alevi inançlı kişi kendi evinde, bulunduğu ortamda ibadetini yapabilir, inanca dair gerekleri yerine getirebilir.

Elbette yanımızda, yakınımızda cemevi varsa, bizler gibi inanan, düşünen canlarımız varsa onlarla birlikte ibadet eder, onlarla cem olur, onlarla muhabbet eder, hasbıhal olur, inanç

ve kültürümüzü yaşarız. Fakat şartlarımızda cemevi ve bizler gibi inananlar yoksa tek başına da ibadetimizi yapabiliriz.

Bilindiği gibi toplu halde ifa ettiğimiz cem dışında bireysel olarak yaptığımız ibadetimizde kurallar yoktur. Yani yüce Yaraticıya yakarmak, hemhal olmak, hasbıhal etmek için belli bir biçim yoktur. İstedığımız dilde, istediğimiz tarzda ibadetimizi, duamızı yapabiliriz.

Yani sabah işimize başlarken gülbank okuyabilir veya akşam uyumadan önce duamızı edebiliriz. Bu noktada Alevilikte bağlayıcı bir kural yoktur.

Ancak geçmişte yaptığımız gibi modern zamanlarda da perşembeyi cumaya bağlayan akşam/gece delilimizi uyandırıp duamızı yapabiliriz.

Eğer imkanımız varsa, şartlarımız uyuyorsa cemevin de haftada bir gün ibadetimizi yapmalıyız. Fakat şartlar ve ortam uygun değilse perşembeyi cumaya bağlayan akşam ailemizle birlikte sofraya oturmadan delilimizi uyandırabiliriz, gülbankımızı okuyabiliriz.

Bunu süreklileştirdiğimizde az da olsa çocuklarımıza bazı değerleri vermiş oluruz.

Peki nedir delili uyandırmak?

Delil ne anlama geliyor?

Delil; rehber, yol gösterici, kılavuz anlamına gelmektedir.

Delil uyandırıldığı zaman salt gün yüzüne çıkan güzellikler, aydınlanan mekan değildir. Asıl aydınlanan insanın kalbi ve bilincidir.

Delil, Allah'ın nurudur. Daha yer gök hiç bir şey yokken o nur vardı. Her şey o nurdan meydana gelmiştir. İşte delilin yakılması o nurun bütünlüklü olarak, daim olarak yankısını bulmasıdır.

Delilin uyandırılması Muhammed Ali yolunun sevgiyle, aşkla olduğu kadar bilimle, irfanla bütün insanların yüreklerinin ve beyinlerinin aydınlanması/aydınlatılmasıdır.

Aydınlanan insan, kendini bilen insan varoluşa en anlamlı cevabı verendir. Aydınlanan, aydınlık olan, چراغ misali yanan çevresini de aydınlatır.

Delili uyandırmak bizdeki, ruhumuzdaki karanlığı aydınlığa çıkartmak ve aydınlığın, nurun bizde daim olmasını dilemektir.

Her perşembeyi cumaya bağlayan akşam ailemizle toplu halde veya yalnız tek başımıza delili uyandırmak niyetine bir mum yakıp odamızı aydınlatıyorsak, bu aydınlanmayla asıl sağlamak istediğimiz, aydınlatmak ve nura gark olmasını istediğimiz özümüzdür.

Yüce yaratıcının nurunun özümüzde olmasını, o nurun daima bizlerle olmasını, her zorlukta bize güç vermesini, her karanlıkta yolumuzu aydınlatmasını, bizi kötülük ve kötülerden, şeytanın ve nefsin emrinde olanlardan ayrı tutmasını istemektir, dilemektir.

Delili uyandırmak asıl olarak özümüzü uyandırmaktır ve bu bizler için bir ibadettir. Çünkü esas olan aydınlanmış, gerçeğin ve hakikatin ayırtına varmış bir can olmaktır. Gerçek anlamda can olabilmek ise aydınlanmak ile olur. Aydınlanmak salt bilgi sahibi, bilinç sahibi olmak değildir. Bununla beraber ibadet boyutuyla, tefekkür anlamıyla da aydınlanmaktır. İşte

perşembeyi cumaya bağlayan akşam uyandırdığımız delil bu ibadet boyutunun en genel ve ilk basamağıdır.

Bu gün perşembe akşamı ve biz delili uyandırıyoruz. Delilimizi uyandırırken şu gülbankı okuyoruz:

Bismişah, Allah Allah.

Vakitler hayır ola, hayırlar feth ola, şerler def ola, demler daim, Cemler kaim ola.

Hazır-gaip, zahir-batın cem erenlerinin nuru cemalları aşk ola. Ehlibeytin, Üçlerin, Beşlerin, Yedilerin, Oniki İmamların, Ondört Masum Pakların, Onyeddi Kemerbestlerin, Kırkların, cümle erenlerin katarından, didarından ayırmaya.

Her dilde bir dilek, her gönülde bir murat vardır. İnandığımız, güvendiğimiz yüce Yaradan, dilde dileklerimizi, gönülde muratlarımızı vere.

Allah, namerde-merde muhtaç eylemeye.

Duvarımızdan taş, gözlerimizden yaş dökmeye.

Genç yaşta ölüm, ihtiyarlıkta zulüm vermeye.

Hak evimizin, toplumumuzun ağız tatlılığını bozmaya.

Huzur vere, dertlerimize derman, hastalarımıza şifa, borçlarımıza eda nasip eyleye.

Yolumuzu yolsuza, yüzümüzü nursuza uğratmaya.

Gökten hayırlı rahmetler, yerden hayırlı bereketler; ana-babasına, toplumuna hayırlı evlatlar vere.

On sekiz bin alemle mümin, Müslim cümle kardeşlerimizi

Muhammed- Ali gülbangından mahrum eylemeye.

Çağırdığımızda, bunaldığımızda Hızır yoldaşımız; Şah-ı

Merdan Ali kardaşımız, Hünkar Hacı Bektaş Veli de

haldaşımız ola.

Duası bizden, kabulü Allah'tan ola. Gerçekler demine, evliya keremine, gönüller birliğiyle gerçeğe Hû diyelim.

Semah; bütün evren semah dönmüyor mu?

Aşkın en alt boyutunu dahi yaşamaktan uzak olanlar, bütün evrenin semah döndüğünü de anlamakta zorlanırlar.

Canların, ilahi bir aşkın tezahürü olarak mikro (cüzzi) düzeyde döndüğü semahı, bütün alem, cümle kainat makro (külli) halde dönüyor.

İnsan, sonsuz vede sınırsız şu kainatta küçük bir varlık. Ama aynı zamanda Şah-ı Merdan'ında buyurduğu gibi küçük bir varlık olduğu halde bütün kainatın sırrını/gizemini/kodlarında içerisinde barındırıyor.

Semahta öyledir. Bu sebepten semahımız ilahi bir aşkın dışı vurmuş halinden başka bir şey değildir. Öyle tiyatro izler gibi semahı izlemek o aşk halinin izlerini bizlere göstermez. İlahi aşkın izlerini görmek ve bu izlerden yola çıkarak onu yaşamak istiyorsak arayışlarımızı daha farklı bir boyuta götürmeliyiz.

Sıradan, basit, alışageldik bir dans olarak veya tarihsel kökleri olan bir folklor oyunu olarak semahı düşünemeyiz. Her şeyden önce semah, toplu halde yapmakla mükellef olduğumuz cem ibadetimizin bir parçası, bölümüdür. Cem ki, bireysel mutluluk ve toplumsal huzurun hakim olduğu, nurani iklimlerin yaşandığı, insan-ı kamil olma yolunda adımların atıldığı, birliğin, kardeşliğin tesis edildiği, Hakka bağlılığın ve Ehlibeyte sevginin dorukta yaşandığı, cümle dargınlıkların ve küslüklerin giderildiği, kişinin özünü meydan getirip koyduğu, kendisini halkın ve Hakkın huzurunda dara çektiği... kısacası gerçek anlamda insan olmaya davetin gerçekleştiği ibadettir.

Cem ve onun bir bölümü olan semah, ulu Hünkarımız Hacı Bektaş Veli'ninde belirttiği gibi oyuncak olmayıp ilahi bir aşktır. Semahı basit bir folklor düzeyine indirmek gerçeklere aykırı olduğu gibi haksızlıktır da.

Semah, ibadetimizin bir parçasıdır. Nasıl ki bütün ibadetler onu uygulayanlar için özel ve kutsalca cem ibadeti ve onun bir bölümü olan semah da biz Aleviler için aynı niteliktedir. Bizler için kutsal ve ilahi bir aşk olan semahı dışarıda bakanların tam olarak anlayabilmeleri, bir fikir sahibi olabilmeleri için biraz daha detaylandırılmalıdır. Çünkü semah öyle dışarıdan, seyirci olarak kolayca anlaşılacak bir şey değildir.

Yalın ayak, üryan-püryan olarak, tevhit halinde, cümle kainatı emsal alarak, aşk ile semah dönmek, seyir için değil, Hak için semah dönmek ilahi aşkın bir yansımasıdır. Cem erenlerinin o nurlu cemallerine yansıyan ve dedenin “semahınız Kırklar semahı olsun” dileğiyle dönülen semahlar kemalet yolunda menzil almış olmanın ve böylece gerçeğe, sırrı hakikate bir adım daha yaklaşmış olmanın göstergesidir.

Söylenen her deyiş, her nefes, her tevhit, her miraçname semah dönen canları bir adım daha turnalar misali göğe ağırtıyor.

Semahın ilahi bir aşk olduğunun bilincinde ve ayırdın da olarak aşk ile semah dönen canlar cümle varlıkla hemhal olup bütünleşirler. Bütünleştikçe, cümle varlıkla bir oldukça, cümle varlıkta yok oldukça var olurlar. İlahi bir aşk olan semah ancak bu manada olursa, bu amaçta olursa değerli olur. Yoksa sıradan bir halkoyunu gösterisi düzeyinde kalır.

Kardeşlik; şu dünyada esas olandır

Adem'in çocukları olan Habil ile Kabilden bu yana yer yüzünde savaşlar, kötülükler, düşmanlıklar, yıkımlar, açlık, sefalet... hiç bir zaman eksik olmadı.

Sevgi, huzur, dostluk, kardeşlik atmosferindeki bir yaşam her zaman için ötelere ertelendi. Esas alınması gereken böylesi bir yaşam iken, esas alınan çoğunlukla savaşlar, düşmanlıklar, hoşgörüsüzlük, ötekileştirme, baskı altına almak oldu. Dostluk, kardeşlik, sevgi, huzur, barış hep lafta kaldı. Gücü yeten yetene bir dünyada yaşadı, -yaşıyor, yaşayacak- insanoğlu.

İnsanoğlunun sevgi ve barış içerisinde bir arada yaşamaması neden ötelere ertelenir ki?

Bu dünyada sevgi ve barışın hakim olduğu, kardeşliğin ve dostluğun esas alındığı, farklılıkların zenginlik olarak algılanıp saygı duyulduğu zamanlar mutlaka olacaktır, olmalıdır.

Adem peygamberin çocuklarının savaşı ilelebet sürmemeli. Belki tam anlamıyla, mutlak olarak düşmanlıklar asla bitmeyecektir. Ancak düşmanlıkları en asgari düzeye indirmek, savaşları engellemek ve farklı olana saygıyı hakim kılmak (Yunus Emre'nin muazzam deyiimiyle “cümle yaratılanı yaratandan dolayı sevmek”) mümkün.

İşte bu mümkünlüğün olması için dinler, inançlar, ideolojiler, öğretiler önemli “araçlardır”.

İnsanın huzuru, kardeşliği hakim kılabilmesi, anlamlı ve mutlu bir hayatın sahibi olabilmesi için araç bazen amaç haline geliyor ve aracın kendisi sorun çözmek yerine sorunları, düşmanlıkları derinleştiriyor, savaşlara sebebiyet veriyor.

Genel olarak böyle. Her ideoloji, din, inanç öz olarak insana anlamlı ve mutlu bir hayat için vardır. Eğer inanç, ideoloji, din insana huzur, barış, esenlik yerine savaş getiriyorsa, var olan sorunları çözmek yerine sorunları daha da katmerleştiriyorsa, insanları birliğe yönlendireceğine daha da ayrıştırıyorsa; o zaman bunun irdelenmesi ve hiç bir kutsalın arkasına saklanmadan, demagoji ve kuru propagandaya taviz vermeden ret ve mahkum etmek gerekiyor.

Alevilik inancına mensup olan Aleviler olarak şunu rahatlıkla diyebilir ve bununla övünüp gurur duyabiliriz: geçmiş tarih bir yana, son yüzyılda biz Aleviler hiç bir kimseyi inancı farklı diye katletmedik.

Biz Aleviler inancı farklı diye hiç kimseyi katletmedik ama ne yazık ki aynı durum başka dinlerin, inançların mensupları için geçerli değil. Ne yazık ki hala birileri kendi inançlarını, dinlerini, ideolojilerini “yegane ve şaşmaz doğru” diye kabul ediyor ve kendisi dışındaki her farklılığı yok etmek istiyor. Şartlar ve ortam uygun olduğunda da kutsal değerler ve doğrular adına hiç çekinmeden kendisinden farklı inanıyor ve düşünüyor diye acımasız şekilde insanları katledebiliyorlar.

Meşru savunma dışında hiç bir öldürme doğru değildir. Bir insanı öldürmek tüm insanlığı öldürmektir. Hele din adına, inanç adına, ideoloji adına insan öldürmek asla ve asla kabul edilmez bir davranıştır.

Dini, inancı, düşüncesi, rengi, cinsiyeti bizden farklı diye insanları öldürmek, düşmanlık gütmek her zaman için reddedilmesi gerektir.

Düşmanlık yerine kardeşlik, dostluk, dayanışma, barış, sevgi ve saygıdır esas alınması gereken -ve aynı zamanda doğru olanda budur-.

Şimdi olmasa bile eninde sonunda bu anlayış yer yüzünde (tam anlamıyla hakim olmasa bile) dominant olacaktır.

Düşmanlık yapan, insanın mutluluğunu ve huzurunu esas almayan, insanlar arasındaki farklılıkları zenginlik ve değer olarak görmek yerine yok edilmesi gerekenler olarak görenler insanlığın vicdanında mahkum olacaklardır. Buna karşın dostluğu, saygıyı, barışı öğütleyip savunanlar ise her zaman için insanlığın gönlünde taht kuracaklardır.

Kutsal değerlerin arkasına saklanıp insanı yok etmeyi öneren/yok eden inançların, dinlerin, ideolojilerin geleceği yoktur. Belli dönemler bu türden dinler, ideolojiler hakim olsa da uzun vadede insanları kutsal değerler adına katleden bir yapının geleceği olmayacaktır.

İnsanı esas alan, insanın huzurunu ve mutluluğunu merkeze koyan, farklılıklara saygı gösteren, şiddeti ve savaşı reddeden inançlar, düşünceler, ideolojiler belki kısa vadede olmasa bile uzun vadede insanlık tarafından hak ettikleri ilgi ve konumda olacaklardır. Başka bir deyimle barışçıl, insancıl, savaş karşıtı bu inançlar, düşünceler, eylemler geleceğin insanını şekillendirecektir.

Bu noktada “Aleviliğin geleceği yok, çünkü Aleviler şiddet yöntemini benimsemiyor, bu yüzden Alevilik yok olacaktır, Alevilik karşıtları ve yer yüzündeki daha başka inançlar hiç çekinmeden inançlarını şiddet ve zorbalıkla dayatıyorlar” türü söylemler görünürde mantıklı olsa da esasta bizler için bir değeri yoktur.

Biz Aleviler meşru savunma dışında her türlü şiddeti, baskıyı, dayatmayı, zorbalığı reddediyoruz. Hiç bir kutsal değer adına insanın katledilmesini doğru bulmuyoruz. Elbette ki temel insani haklarımızı almak için mücadele edeceğiz/ediyoruz da. Ancak karşıtlarımız ne kadar da din-iman adına zulüm yapıp insan kafası kesse de bizler asla onların yaptıkları zalimlikleri yapmayacağız. Kurbanlık koyun olmadığımız gibi var gücümüzle de savaş ve düşmanlığa karşı olacağız. Şiddet ve savaş yerine en küçük bir imkan olsa bile onu kullanıp barıştan, kardeşlikten vazgeçmeyeceğiz.

İnancımızın temeli de budur.

Sevgi, barış, dostluk, sevinç kahkahalarının yükseldiği dost sofralarında yaşamın güzelliklerini paylaşmak. Pir Sultan Abdal'ın deyimiyle “dünyanın cennet olmasını” sağlamak. Cennet bir dünya zalimlikle, sömürüyle, düşmanlık, kan ve can alarak inşaa edilmez.

Sözlerimizi 1993 yılında Sivasta sırf inancı farklı diye katledilen Alevi ozan Nesimi Çimen'in insanlığı barışa ve kardeşliğe davet eden şiiriyle bitirelim.

Dünya cennet olsun yaşasın insan

Gelin barışalım dökülmesin kan

Son bulsun savaşlar kesilsin figan

Barış güvercini uçsun Dünya da

Ölüm; ölüm ölür can ölmez

Ölüm hepimiz için kaçınılmaz olandır. Bir noktada ölüm, yaşamımızı belirleyen ana unsurdur. Ölüme ve ölümden sonrasına yaklaşım yaşamımızın akışını da belirleyendir.

Kimi var ki yaşamı bedeniyle var olduğu süreyle sınırlar. Bedensel tükenişle canında yok olacağına inanır, ona göre bir yaşamın sahibi olur.

Kimi var ki buradaki gibi bir yaşantıyı ölümden sonrada ister. Fakat oradaki yaşamında burada sahip olmadıklarına sahip olmanın arzusuyla kendisine öğretilmiş dogmatikliği esas alarak oradaki üstün yaşam için her tür eziyeti göze alır, her tür zulmü reva görür, her tür çarpıklığa ve akıl dışılığa onay verir.

Kimi var ki ölüm ve ötesi ile ilgili tefekküre bile gerek duymaz. Öylesine, nasıl denk gelirse yaşar.

Kimi var ki yaşamını günü birlik ve önemsiz olaylarla geçirir. Bu önemsizlikleri yaşamın merkezine koyarak ölüm gerçeğini kendisince baskılamak ve yok saymak çabasına girer.

Listeyi uzatmak mümkün.

Peki biz nasıl yaklaşıyoruz?

İnancımız ne diyor ölüm ve ötesi hakkında ve bizler bunu nasıl pratikte uygulayıp yaşıyoruz?

Başlıktan da anlaşılacağı gibi bizlerin inancı, anlayışı ölenin sadece beden olduğu canın (ruhun) ise ölmediği inancıdır.

Bedenin işlevini tamamlayıp yitirmesi ile can gelmiş olduğu asıl kaynağa geri dönmüş olur. Yani Alevice bir tabirle Hakka yürünmüş olunur.

Hakka yürümek; geldiği öze geri dönüp tekrar asıl kaynakla buluşmaktır. Bu anlamıyla hasretin giderilmesi, vuslatın gerçekleşmedir.

Ölüm ve ötesine dair böyle bir inanca sahip olan Alevilerin yaşamlarını da bu anlayış doğrultusunda anlamlandırmaları gerekiyor.

Öz olarak bu inancı koruyup yaşatmakla beraber ağır baskı, misyonerlik ve asimilasyon neticesinde bazı Alevilerin bu inancında bir erozyon, kırılma ve egemen anlayışın ölüm ile ilgili inanışına benzer bir yaklaşım ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla bazı Alevilerin böyle bir algı sahibi olmaları Alevilik inancının ölüm ile ilgili anlayışının bu algıyı şekillendirdiği düşünülmemelidir.

Alevilik inancının ölüm anlayışı, yukarıda da ifade edildiği üzere Hakka yürüme, öz ile buluşma, vuslata erme seklindedir. Bu anlayış kişinin yaşamını mümkün oldukça verimli yaşamasını, kendi cüzi iradesi dahilinde olanlara uymasana ve iradesini sonuna dek olumlu anlamda kullanmasını, barışıklığı (en başta kendisiyle olmak üzere, doğa ve cümle varlıkla) içselleştirmesini, bedenini hor kullanmamasını ve en önemlisi de ruhunu Dört Kapı Kırk Makam şeklinde formüle edilen eğitim, öğrenim ve uygulamayla kemalet erdirmesini önermektedir.

Zaten canın bedenleşmesinin amacıda budur. Kemalet ermek, olgunlaşmak, insan-ı kamil olmak, gerçeğin sırrına vakıf olmak ve böylece geldiği öze, o özü bilmiş olarak geri dönmektir.

Ölüm bir yok olma, son bulma değildir. Ebediyetin giriş kısmıdır.

Hakkıyla yaşanmış bir yaşam, kemalet ermiş bir can için ölüm sevenin sevdiğine kavuşmasıdır.

Kemalet uzak, nefsaniyeti ve bencilliği esas almış olan, barışıklık yerine kin ve nefreti yaşam biçimi haline getirenler (yani ham ervahlar) için ise ölüm elbette ki kavuşma ve vuslata erme değildir.

Bu tür ham ervahlar için bu halleriyle o ana kaynakta, o kutsal ışıktaki yer yoktur.

Ham ervahların kutsal nur ile bütünleşebilmeleri için ilk önce ham ervahlıklarını gidermeleri, kemalet ermeleri gerekiyor.

Peki ham ervah olarak ölen kimseler ham ervah oldukları için o kutsal ışıktaki yerleri yoksa, onlara ne oluyor?

İşte belkide cehennem olgusunu burada ele almak ve bu tür ham ervahların yeri olarak görmek ve onların ham ervahlıklarının giderilmesi olarak anlamak gerekiyor.

Cehennem mekânının önemi yoktur. Bir çok anlamıyla şu yaşadığımız yer kürede cehennem niteliğindedir. Arşın bilinmedik mekânları da. Kaldı ki burada esas olan, sembollerle anlatılmaya çalışılan bu tür mekansal yerler değildir. Hatta mekân olgusu insanın bilincinin idraki için söyleniyor. Esasında bu tür fiziki anlamda bir mekâna gereksinim olmayabiliyor da cehennem için.

İnsan-ı kamiller için ölüm kavuşmadır. Hasretin sonra ermesidir. Canın cananla bütünleşmesidir. Cennettir.

Ham ervahlar için ise tüm bunlarda uzak kalmaz. Cehennemdir.

Demek ki yapılması gereken olgunlaşp, kemalete erip, ölmeden önce ölüp hasreti sona erdirmektir. Bu anlayışla yaşanmış bir yaşamda zaten en güzel ve doyurucu, mutluluk ve huzur dolu bir yaşamdır. İki dünya saadeti dediklerine ancak böylesi bir inancın, anlayışın ve uygulamanın neticesinde ulaşılabilir.